

Innst. S. nr. 94

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget frå utanrikskomiteen

St.prp. nr. 36 (2004-2005)

Innstilling frå utanrikskomiteen om bistand i forbindelse med flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav

Til Stortinget

SAMANDRAG

Minst 150 000 mennesker antas å ha mistet livet som følge av flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav. Tallet for skadete er antatt å være minst 525 000. I tillegg til å ha skapt enorme menneskelige lidelser, har flodbølgen ødelagt infrastruktur og livsgrunnlag. De rammede landene er Indonesia, Sri Lanka, India, Somalia, Maldivene, Thailand, Malaysia og Burma.

Behovet for hjelpeinnsats er enormt, og Regjeringen ønsker å bidra med omfattende humanitær bistand i en tidlig fase.

100 mill. kroner er allerede disponert over kap. 163 post 70 Naturkatastrofer innenfor årets budsjettramme. Imidlertid er ikke bistandsbudsjettet for 2005 tilstrekkelig til å kunne håndtere de omfattende utfordringene etter katastrofen uten at det ville gå ut over andre prioriterte oppgaver. På denne bakgrunn foreslår Regjeringen en tilleggsbevilgning på 1 mrd. kroner til bistand i forbindelse med flodbølgekatastrofen.

Overgangen fra den akutte nødhjelpsfasen til gjenoppbyggingsfasen vil være glidende. Det kan også bli aktuelt med mer langsiktige utviklingstiltak.

Norge vil bidra til koordinering og prioritering lokalt og internasjonalt, og til en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom de ulike aktørene. Det vil være en rekke samarbeidspartnere. I tillegg til myndighetene i landene, vil disse være FN, Røde Kors, internasjonale finansinstitusjoner, samt norske og lokale frivillige organisasjoner.

Det meste av den norske gjenoppbyggingsinnsatsen vil være rettet mot Indonesia og Sri Lanka, som er de

hardest rammede landene. De er også samarbeidsland for norsk bistand, slik at Norge har gode forutsetninger for å bidra.

I den første fasen vil vann og sanitær, husly, mat og primærhelse være hovedprioritet. Senere vil bistanden være bredere innrettet. Det kan da bli aktuelt å omdisponere noe av den foreslåtte bevilgningen til mer langsiktig bistand. Det vil være et spesielt fokus på barn, kvinner og urfolk.

Det kan bli aktuelt for Regjeringen å komme tilbake til spørsmålet om gjeldslette i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.

Regjeringen foreslår at bevilgningen på 1 mrd. kroner fordeles med 600 mill. kroner over kap. 162 post 70 Overgangsbistand og 400 mill. kroner over kap. 163 post 70 Naturkatastrofer.

Situasjonen er uoversiktlig når det gjelder de ulike fasene i gjenoppbyggingsarbeidet, geografisk innretning og valg av kanaler for bistanden. Det er derfor behov for fleksibilitet, og Regjeringen foreslår at Stortinget gir fullmakt til omdisponeringer innenfor rammen på 1 mrd. kroner.

MERKNADER FRÅ KOMITEEN

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Haakon Blankenborg, leiaren Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, frå Høgre, Julie Christiansen, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, frå Framstegspartiet, Morten Høglund og Christopher Stensaker, frå Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, frå Kristeleg Folkeparti, Jon Lilletun og Lars Rise, og frå Senterpartiet, Åslaug Haga, meiner at innsamlinga av pengar etter katastrofen rundt Det indiske hav har synt ei eineståande vilje til å hjelpe dei som er råka.

Omfanget av katastrofen er likevel så spesiell at det er nødvendig med ei ekstra løyving for den statlege innsatsen. Dei ordinære løyvingane er utilstrekkelege og behovet så stort at ein utan ei ekstra løyving ikkje ville vere i stand til å hjelpe andre i djup naud.

Komiteen legg vekt på at fokuset på denne ufattelige store og synlege katastrofen gjer at styresmaktene har eit særleg ansvar for å sjå heilskap i naudhjelpa utover dette kriseområdet slik at det er behovet som definerer hjelpa.

Komiteen syner til at det har vore samråd mellom Regjeringa og dei politiske partia på Stortinget om ekstraløyvinga.

Denne førehandskontakta er viktig for å sikre brei semje om tiltaka som må til og for å gje Regjeringa handlefridom til mellom anna å yte bidrag til FN og til konkret hjelp i dei områda som er råka.

Komiteen er samd med Regjeringa i at det er viktig både å hjelpe på kort sikt og å vere førebudd på å medverke til gjenreising av økonomi, lokalt næringsliv, helsevesen og annan infrastruktur. Dette vil vere eit arbeid som tek lengre tid enn sjølv naudhjelpa.

Når det blir nemnt hjelp også på lang sikt så meiner komiteen at det må vere samarbeid som går ut over sjølv naudhjelpa. I praksis vil dette vere overgangsbistand.

Komiteen syner til at Regjeringa har foreslått 600 mill. kroner som overgangsbistand og 400 mill. kroner som naudhjelp. Regjeringa foreslår også ei fullmakt til å omdisponere mellom desse kapittel etter behov. Komiteen er samd i at ei slik fullmakt kan vere tenleg slik at ein kan tilpasse løyvingane til behov i området og samordning i det internasjonale samfunnet.

Komiteen syner til at Indonesia og Sri Lanka er samarbeidsland. Samstundes er desse av dei landa som er hardast råka. Det vil vere naturleg med stor norsk innsats her. Komiteen vil særleg framheve det nære samarbeidet mellom Sri Lanka og Noreg.

Komiteen viser også til at Thailand er hardt råka og reknar også med at enkelte tiltak der kan få støtte frå Noreg.

TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen viser til proposisjonen og det som står framanfor, og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2005 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter:			
162		Overgangsbistand (gap)	
	70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres, økes med</i> fra kr 471 500 000 til kr 1 071 500 000	600 000 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	
	70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres, økes med</i> fra kr 220 000 000 til kr 620 000 000	400 000 000

II

Omdisponeringsfullmakt

1. Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2005 kan omdisponere inntil 600 mill. kroner fra kap. 162 post 70 Overgangsbistand (gap) til kap. 151 post 78 Regionbevilgning for Asia, kap. 160 post 70 Sivilt samfunn, kap. 163 post 70 Naturkatastrofer og kap. 163 post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter.
2. Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2005 kan omdisponere inntil 400 mill. kroner fra kap. 163 post 70 Naturkatastrofer til kap. 151 post 78 Regionbevilgning for Asia, kap. 160 post 70 Sivilt samfunn, kap. 162 post 70 Overgangsbistand (gap) og kap. 163 post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter.

Oslo, i utanrikskomiteen, den 13. januar 2005

Thorbjørn Jagland
leiar

Haakon Blankenborg
ordførar

Vedlegg

Brev frå Utenriksdepartementet v/utviklingsministeren til utanrikskomiteen, dagsett 12. januar 2005

Bistand i forbindelse med flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav. Giverlandsmøtet i Genève 11. januar

Jeg viser til brev av 12. januar fra utenrikskomiteen med anmodning om den oppsummering som Utenriks-

departementet har utarbeidet etter giverlandsmøtet i Genève 11. januar.

Vedlagt følger oppsummeringen.

Undervedlegg

Givermøtet etter flomkatastrofen i Asia, Genève 11. januar 2005. Referat

Hovedpunkter:

- Sterk støtte til FN/OCHAs ledende rolle i koordineringen av den humanitære hjelpen. Denne rollen ble også anerkjent av USA.
- Bred enighet om at lokalt eierskap og samarbeid mellom multilaterale organisasjoner vil være sentralt i gjenoppbyggingen.
- I overkant av 700 mill USD lovet på givermøtet til FNs appell på 977 mill. (dvs. 73 prosent). I tillegg ble det gitt informasjon om betydelige bidrag ut over appellen bl.a. til gjenoppbygging.
- Sterk vektlegging av at fokus på hjelpearbeidet etter tsunamien ikke må overskygge de humanitære behov i andre deler av verden, i første rekke i Afrika.
- Flere land bekreftet at hele eller en stor del av bidragene ville være i form av tilleggsmidler.
- FN arbeider med et forbedret sporingssystem for finansielle bidrag, som både skal sikre at givere følger opp sine løfter og at midlene kommer frem.
- Vektlegging av at nødhjelp og bistand må nå alle rammede befolkningsgrupper også i konfliktområder som Aceh, Sri Lanka og Somalia. Bekymring for tegn på innstramminger i Aceh.
- Fokus på forebygging og tidlig varsling jf. Kobe-konferansen.

Over 70 land deltok på givermøtet i Genève og det var ministerdeltakelse fra de sentrale rammede land og giverland. Møtet har fått bred internasjonal pressedekning. Land som normalt ikke tilhører givergruppen ga tilsagn om finansiell støtte til nødhjelp og gjenoppbygging etter jordskjelv- og flomkatastrofen, f.eks. Russland, Kina, Sør-Afrika, Nigeria, Øst-Timor og Nepal. Mange land bidrar med store in-kind bidrag herunder betydelige militære ressurser. I tillegg vektla noen giver- og mottakerland muligheten for gjeldsletteordninger (bl.a. Frankrike og Indonesia). I mange land hadde frivillige organisasjoners innsamlingsaksjoner gitt rekordstore beløp.

Jan Egeland sa på pressekonferansen etter møtet at man så langt hadde fått løfter om 717 mill. USD av den samlede appell på 977 mill. på møtet. Han regnet med at appellen ville bli fullfinansiert. I tillegg ble det gitt

omfattende løfter utenom FN-appellen bl.a. til gjenoppbygging.

Utviklingsminister Hilde Frøford Johnson presenterte norske bidrag og la særlig vekt på følgende punkter: (i) behov for tilgang og balansert bistand til alle de rammede områder herunder i Aceh, Sri Lanka og Somalia; (ii) behov for effektiv koordinering og arbeidsdeling; (iii) at bistanden etter tsunamien ikke må tas fra andre områder, særlig DR Kongo og Sudan/Darfur (tilleggsmidler); (iv) samt behovet for en mekanisme for å etterprøve at lovede bidrag blir utbetalt og finansieringen av dem. Hun sa at Norges humanitære bidrag til FN-appellen vil bli utbetalt så snart Stortingets godkjenning foreligger, senest tidlig i neste uke, mens vi vil følge opp med overgangsbistand.

Koordinering

Et stort antall land la vekt på nødvendigheten av koordinering både i nødhjelpsfasen og på lengre sikt. FN og OCHA fikk bred anerkjennelse for å ha sikret overordnet koordinering og lederskap i nødhjelpsfasen. Nødvendigheten av en glidende overgang mellom nødhjelp, gjenoppbygging og langsiktig utvikling ble påpekt. FNs stedlige representanter i de rammede land fungerer også som humanitære koordinører på landnivå. I det langsiktige gjenoppbyggingsarbeidet var det enighet om at myndighetene i de rammede land må ha en ledende rolle, i samarbeid med multilaterale organisasjoner. Indonesia la særlig vekt på samarbeid med Verdensbanken og Asiabanken.

Forholdet til andre kriser

Egeland og flere ministre advarte mot å la fattige og konfliktherjede land bl.a. i Afrika lide på grunn av bidrag til nødhjelp og gjenoppbygging etter tsunamien. DR Kongo, Sudan/Darfur og Vest-Afrika ble spesielt fremhevet. Følgende land gjorde det klart at hele eller store deler av bidragene ville være tilleggsmidler: Norge, USA, Canada, Australia, Frankrike, Italia, Irland og Nederland. For flere land gjenstår endelig avklaring av finansieringen.

Mekanisme for etterprøving av finansielle løfter/bidrag

Egeland viste til at FN er i ferd med å opprette et nytt internetbasert system for sporing og etterprøving av finansielle bidrag, i samarbeid med konsulentfirmaet

PriceWaterhouseCoopers. Systemet vil gi mulighet til å følge de ulike faser av pengestrømmen: løfte om støtte, tilsagn, utbetaling, prosjektallokering, gjennomføring og avslutning/revisjon. Flere land støttet dette initiativet, herunder Norge. Opprettelsen av en slik mekanisme har også stått sentralt i pressedekningen fra møtet.

Tilgang

Tilgang til alle katastroferammede områder ble vektlagt av en rekke talere, blant annet OCHA/Egeland, Norge, Nederland og Sverige. Flere land oppfordret Indonesia og Sri Lanka til å legge konflikter til side og la gjenoppbyggingen støtte en fredelig utvikling.

Forebygging og varslings

Et stort antall land vektla behovet for å innføre bedre varslingssystemer og tiltak for å minke sårbarheten i lokalsamfunnene. Kobe-konferansen vil være en viktig anledning for oppfølging på dette området.

OCHAs pressemelding:

<http://www.reliefweb.int/w/rwb.nsf/UNID/9F2AE191C9B5B1AF85256F860078BC61?OpenDocument>

Norges innlegg: http://www.dep.no/ud/engelsk/aktuelt/taler/statsraad_b/032171-090326/dok-bn.html

